

نقش مالیات و سوبسید در توزیع درآمد و ثروت در ایران

نویسنده: علی قربانی

نظامهای مختلف اقتصادی و سیاسی معیارهای متفاوتی را در توزیع عوامل تولید و درآمد و ثروت اعمال می‌نمایند که به تبع آن عملکرد متفاوتی از بروز نابرابریها را مشاهده می‌نمائیم شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در ایران شکاف عمیقی را بین گروههای بالا و پایین درآمدی در طول دو دهه شامل سالهای قبل و بعد از انقلاب اسلامی نشان می‌دهد.

ضریب جینی حدود ۰/۴۵، ۲۰ تا ۳۰ برابر بودن سهم ده درصد بالای درآمدی نسبت به ده درصد پایین درآمدی و سهم حدود ۱۵ درصدی، چهل درصد خانوارهای پایین درآمدی از کل درآمد بیانگر وضعیت نامطلوبی در مقایسه با سایر کشورهای جهان و حتی اغلب کشورهای در حال توسعه می‌باشد.

مالیاتها بعنوان یکی از ابزارهای مهم در توزیع مجدد درآمدها که در کشورهای پیشرفته نقش موثری در پرداخته‌ای انتقالی و تعدیل توزیع درآمد دارند، در ایران عملکرد مناسبی نداشته‌اند. یکی از خصوصیات کارا بودن نظام مالیاتی، ضریب کشش بالاتر درآمدهای مالیاتی نسبت به تغییرات تولید ناخالص ملی می‌باشد که در مورد ایران این ضریب کمتر از یک است.

سوبسیدها نیز چه در جنبه‌های کالایی و چه در جنبه‌های تولیدی عملکرد مناسبی را در رابطه با حمایت بیشتر از گروههای پایین درآمدی و یا افزایش تولید کالاهای اساسی جهت نزدیک شدن قیمتهای تضمینی به قیمتهای واقعی متناسب با قدرت خرید گروههای پایین درآمدی نداشته‌اند.

دولت می‌تواند با استفاده از تجارب کشورهای موفق به اصلاح ساختار نظام مالیاتی و سوبسیدی کشور پرداخته و تا رسیدن به مرحله تأمین حداقل معیشت اساسی با برقراری نظام سهمیه‌بندی و گسترش تعاونیهای نظارت شده نقش مؤثری را در تعدیل توزیع درآمدها ایفا نماید. بدیهی است در بلندمدت افزایش تولیدات داخلی، تقویت انگیزه کارهای مولد تنها راه حل مشکل گروههای پایین درآمدی می‌باشد. در خصوص نظام سوبسیدی کشور پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- در ارائه سوبسید کالایی، کمکهای دولتی در جهت خانوارهای کم درآمد با توجه به کالاهایی که دارای ضرایب اهمیت بالا در سبد هزینه این خانوارها بوده و کسش درآمدی تقاضای آنها کم است معمول گردد.
- با کاهش سوبسیدهای مصرفی اقشار با درآمد بالا، جهت گیری به سمت افزایش تولید کالاهایی که مشمول سوبسید اقشار کم درآمد می باشد، انجام شود.
- شبکه های توزیع کننده سوبسیدها فعال تر شوند و دست واسطه ها کمتر شود.
- توجه به سهمیه بندی کالاهای ضروری تا مرحله رسیدن به تأمین تقاضای داخلی بویژه برای اقشار کم درآمد، در کنار سوبسیدهای آگاهانه یکی از راه حل های معقول در توزیع مناسب تر کالاهای اساسی بین اقشار وسیع تر جمعیتی می باشد.